„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ЛИСТ целокупне српске народне слободоумне странке.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 19. У Новом Саду у петак 3. фебруара 1889. ГОДИНА XXIV.

НАЈНОВИЈА „ЗАВЕРА“ ПРОТИВ КРАЉА МИЛАНА.

„У Румунији је откривена нека „завера“, која је била склопљена против живота краља Милана. Тако бар пишу румунске новине и говоре о томе доста опширно, ма да већином и не сањају, шта је управо у ствари. Београдске новине не пишу о томе, не знамо зашто, али у дворским круговима говори се о тој „завери“ и целу ту ствар товаре на радикале, управо на српску радикалну емиграцију, која је у Бугарској.

Сама „завера“ врло је занимљива, и управо је чудо, што се „тако што“ није раније десило. Та за бога, у Србији је на власти Никола Христић. А ко је, Никола Христић, зна цео свет. Кад год је био у Србији на власти, били су немири, нереди, буне, атентати, завере, покори. Не може бити, да ово не упадне у очи. Његови пријатељи су говорили о њему, да је он „чврста рука“, јер уме све нереде да угуши. Ама од куд то, да су у Србији само онда завере и нереди, кад је Христић на власти?

Одговор је лак. Никола Христић изазове сам немире и нереде, па онда хапси, стреља, сатире своје политичке противнике. Он кад хоће у ком опозицијоном крају да се учврсти, иде чак тако далеко, да најми хајдуке, који пљачкају, па онда похапси мирне грађане, као јатаке, а у оном крају прогласи ванредно стање. Он има много таких мајсторија, које мајсторије нису нове, није их Христић измислио, већ су се пре њега други политичари с њима служили. Те су мајсторије данас стрцане, свако се устручава, да се служи таким прљавим средствима, нико нема душе, да чини тако што. Но што нико у Србији не може, то може Христић.

Христић је узео сад на себе, да изради, да радикали у Србији не дођу на власт, или ако дођу, да дођу слаби, без поверења владарева. Христић је послао некога у Румунију, који је тражио тамо свезе с емигрантима, подметнуо им сандук с оружјем, дао се ухватити и сад признаје, да је хтео с радикалним емигрантима да убије краља Милана.

Ето зашто се краљ устручавао да повери владу радикалима, ето зашто он тражи, да се радикални прваци одреку Пашића. Ако радикални прваци то не учине, рачуна Христић, да неће доћи на власт, ако то учине, онда ће се радикална странка дићи против њих и стварање им неприлике.

Овај план је провидљив, подвала је очигледна, но шта мари Христић како ће свет о њему мислити? Њему је стало само за тим да шкоди својим противницима.

Овде износимо допис из Букурешта, који нам прича, шта је у ствари с том најновијом завером против краља Милана.

Букурешт, 26. јануара 1889.

Има томе већ неколико недеља, како је у овдашњим листовима изишла једна белешка, да је полиција једнога пограничнога града успело за руком да уђе у траг једној завери, која је за смер имала да у једној суседној, Румунији пријатељској земљи, изазове нереде и наруши законито стање. Полиција је похватала и позатварала заверенике, пронашла и одузела им оружје и џебану, и т. д. Ту белешку многи читао и нечитао, али нико о њој много немислио. Сам се сећам, да сам читајући ту белешку, закључивао, да ће то бити опет каква приређена комедија наше браће Бугара, која се од ово неколико година јако тим комедијама забављају, токорече да Русији пред Европом побију цену. Али ето дође да увидимо, е смо се огрешили о Бугаре: белешка се тицала нас Срба. То је била завера српска, која се склопила да рупи у Србију, да се дочепа Београда и да убије краља Милана. Ни више, ни мање, па сад ко верује, верује.

Али да видите ствар.

Завера се открила и заверенци похватани и оружје њихово узапћено у Турн-Северину. То се све десило некако око божића. Ми овамо у Букурешту ништа о томе не знамо. Од једном неко дошао из Одесе, од куда ли, па у кавани када се састао са пријатељима, стао распитивати, шта је са том завером у Турн-Северину, о којој је читао по руским новинама, који су са ње позатварани, јесу ли још у затвору и шта ће са њима бити? Пита човек, а нико му незна ништа да каже, многи држе то све за шалу. Најзад се реши један те напише једном свом познанику у Турн-Северину и замоли га да му јави, ако што зна о тој тамошњој завери. Трећи дан стигне одговор, који у главноме овако гласаше: „Незнам да ли је то завера, или нека комедија, али су овде били позатварани неколико њих. Једнога од њих знам лично, а знају га и други овдашњи поштени људи. Он се зове Радивоје Мартиновић, који се од добра у Србији склонио овамо у Турну и почео сиротињски, али добро и поштено да ради. Отворио је нешто, што нити је бакалница ни крчма, а обоје је. Код њега се скупљала сва сиротиња српска и радници. Затворени су ти људи били, што се у стану код реченог Радивоја нашао један сандучић са 15 револвера и други сандучић са патронима. Те сандуке оставио је код Радивоја неки штрангов Богосављевић, који у мало да није сам о томе и подказао. Ови људи пролежали су у затвору неких осам дана, а после су на јемство овдашњих грађана пуштени слободни. Мислили смо, да ће на томе и проћи; али ето баш данас дође наредба из Букурешта, да се сви одмах протерају одавде. И тако ће јадници сутра одавде кренути жељезницом, у пратњи једног нарочито из Букурешта изасланог агента, право за Русију, пошто су изјавили, да не желе ни у Србију, ни у Бугарску, ни у Аустрију — а у Румунији их не трпе. Колико сам могао и дознати и опазити, биће да је све ово нека ујдурма са неком задњом циљи. У то ме утврђује између осталога и то, што је за цело ово време овде мутио капетан кладовски, Пера Николић. Један мој овдашњи пријатељ, који има приступа свуда, уверавао ме је, да је капетан Пера нудио овде многим полицајским чиновницима, у име краља Милана, различите велике и мале ордене, ако притворене кукавце пребаце у Србију. А неки ме чак хоће да уверавају, да иза капетана Пере није изостао много ни г. Рајовић, који је ђоја, овом приликом желео да заслужи еполете, па захтевао од румунске владе да изда или прогони не само поменуте окривљенике, већ и неке друге виђене Србе који у Букурешту живе. Но ја то не могу веровати. Рајовић је истина судио радикалима онако преко колена, и ја верујем, да њему није најправије ако дође до тога да радикали саставе владу у Србији; верујем чак и то, да би он употребио све могуће само да до тога не дође; али ја сам слушао његово правдање због тога, што је судио онако, као што је судио и рекао бих да сам кроз то правдање начуо јасно молбу за опроштај, или бар понуду за измирење, — па никако не бих закључио, да, и у овом добу нове ере, он може у оваким скандалима тражити сламку спасенија . . . У осталом све је могуће . . . .“

Тако је гласио одговор. Уверисмо се дакле, да је онај брат што је распитивао имао право и да смо се њему у лудо смејали.

Два дана доцније изађе у овдашњем „Independance Roumaine“ једна нарочита белешка са нарочитим насловом: „Прогонство Срба заверника“, у којој је ово стојало:

„Ми смо јуче јавили о прогонству једног српског анархисте, који се зове Ми ко Димитријевић-Зец, кога је пре три дана г. Манчулеско, начелник окр. тељорманског ухватио. Том приликом доказало се, да се саставила једна завера у Турн-Северину противу краља Милана од Србије, и ево како: Четворица њих беху спремни, да пребаце у Србију један сандук са неким лимарским таблицама, на којима је насликана мртвачка глава, што у Србији важи за обележје револуционарно, (!) свјасет револвера и 14.000 патрона. Таман они да претуре то оружје у Србију, а полиција их у Турн-Северину похвата“.

„На испиту, похватани на поletку исказаше, да цео тај сандук припада Мирку Димитријевићу-Зецу, поглавару чете заверничке; али не знадоше рећи, где се он сада налази. Они писаше одмах Зецу, који се налазио у Одеси и саопштише му, шта им се десило. (Ово се врло подудара са горњим! Ур.). Зец одмах крену из Одесе својим сакривцима. Али је полиција букурешка била извештена и расписала је о Зецу на све стране, те га тако онамадне ухватише у Турн-Магурели“.

„Зец је Србин; то је човек мрке масти около својих 30 година; стасит, носи одело српске жандармерије: на глави астраханску шубару са револуционарним обележјем, мртвачком главом (!) Држи се и гледа јуначки. Он је одговарао на сва питања врло одрешито; ништа није порицао. То је тип савршеног заверника“.

„Прекјуче у јутру Зец и његови сакривци стигоше у Букурешт, а јуче су већ испраћени преко границе“.

Тако „Independance Roumaine“. — А сада дозволите, да вам објасним целу ту ствар. И пре свега о вођи-Зецу.

Мирко Димитријевић-Зец, то вам је иначе Алекса Богосављевић, који се још до скора називао и Кешељ. Он је овамо у Влашку дошао прошлога лета и тада се још звао својим правим именом додајући, да је он капетан српске војске.

ЛИСТАК.

У СНЕГУ.

ПУТОПИС ПО РУСИЈИ.

Било је то пре три године, некако после Божића, кад сам из Петрограда за Одесу путовао. У Петрограду била је врло строга зима. Свуда је пао велики снег, реке су биле замрзнуте и преко Неве јурило је по леду на хиљаде саонца на други крај Петрограда, где је „Васиљевски остров“ и Петропавловска крепост, где је гробница свију руских царева и чланова царске руске породице, почивајући од Петра Великог, а пре су се сарањивали руски цареви у Москви.

У Русији тек је наступио прави живот, јер Руси уживају у зими. На Неви и по замрзнутим широким каналима тоцијало се на хиљаде света и на многим местима свирале су музике разне игре и песме. Што је у другом свету по баштама лети, то је код Руса зими на леду. Сваки Рус богаташ и сиромах спремио се за зиму, добро је и топло одевен и сваки има своју шубу. Кад у зимско време неког у зимском капуту виде, пак ако још има и шешир на глави, а руком је уши повлопио, да му не озебу, то га Руси држе за Немца, јер тако по неки Немац у Русију забаса, а није у стању да се као Рус заодене.

Ја сам неколико дана за то време у Петрограду пробавио, нагледао се, науживао се руског весеља, па кренуо на пут.

Пошао сам до Москве, где сам хтео да видим и посетим српског митрополита Михаила, који у Москви у српском подворју живи, а имао сам још неколико познаника.

Николајевска жељезница која Петроград с Москвом спаја, саграђена је за време цара Николе и била је прва жељезничка пруга у Русији. Та пруга важи и данас као најлепша и најчвршћа у Европи. Као што је Русија огромна, тако је ова жељезница гломазна и раскошна. У Европи нема оваких вртлама и сваке удобности, што има на тој жељезници.

Путовао сам брзим влаком и вози се около 20 сахати. Друштво је било врло пријатно, време лепо и ако је било страшно хладно. Ми у жељезничким колима нисмо осећали зиме, јер је у сваким колима била пећ, а код пећи намештен је топломер, по ком се слуга рагнао и једнаку топлоту подржавао. Путници су били понајвише Руси и само један Немац из Берлина. Њему није много којешта било право и увек је нешто брундао. Мени се то досадило и ја га запитах, шта му не доставе? Није ми ништа знао одговорити и по свој прилици било му је дуго време, јер није знао руски говорити. Он се упуштао самном у разговор, и било му је пријатно, што је неког нашао, с киме се разуме. Говорили смо о свачем, па и о жељезници. Ја сам путовао по Немачкој, па сам му доказивао, како су немачке жељезнице у многом заостале иза руских, и како су Руси у том напреднији. Немац је хтео доказивати, како је све добро што је немачко, па како су и њихови путеви добри. Ту смо се већ разишли, и у говору у крупнија разлагања прешли.

Један Рус, с којим сам се на путу упознао слушао је наш разговор и препирање, али није ништа разумео, па ће ме запитати: Око чега се с Немцем препирем? Кад сам му казао о чем смо се препирали, то ће ми Рус рећи: Реците му од моје стране, како сам пре две године из Динабурга у Берлин путовао и како се умало на њиховим жељезницама нисам смрзао, и неби више у Немачку путовао, да ме бадава воде и да ми у Берлину кућу поклоне! Ја сам Немцу то све протумачио, и он се још већма срдио.

Стигли смо у Москву, где је још хладније било. И Немац је имао шубу, и био је добро за руску зиму спреман. Договорили смо се, да одседнемо у једној гостионици, па да нас све јефтиније стане, да се заједно у гостионицу одвеземо. Најмили смо саонице, а слуги гостионице предали смо пртљаг, да нам га у гостионицу допреми. Од жељезничке станице до наше гостионице било је доста далеко. Мом Немцу било је и у његовој шуби хладно, и он је дрхтајући непрестано брундао и „калт“ говорио. Ја сам се смејао Немцу, па ћу га запитати: а шта ће, и како ће онда бити, ако Немачка с Русијом зарати, па ако овака, и још јача зима немачку војску негде затече, и онда ће бити сигурно, да ће руски генерал „Морозов“ (мраз) немачког Молткеа победити? Немац ме погледа, па ће ми рећи: „Нек враг у зимно доба с Русијом ратује, и тек сад поњам зашто је Наполеон I. овде страдао.

Приспели смо у нашу гостионицу, у којој смо лето затекли. Руске гостионице као и куће великаша, тако су удешене, да се читава кућа греје. По басамацима и ходницима понамештана су зелена дрва и равно цвеће, па како је свуда у кући топло било, то смо мислили, да смо као у некој башти и Немац ће ми рећи: „Овде није Русија него Италија“.

Ја сам отишао, да видим митрополита Михаила, и још неке пријатеље, па да се сутра дан у вече вренем за Кијево. Оног сам се дана повратио доцкан у гостионицу. Немац није никамо излазио, него је седео, где има разних новина и нашао немачких листова, па је непрестано читао. Био је задовољан, што сам дошао и још смо дуго седели и разговарали, док нисмо легли спавати. У гостионици било је све у реду. Немац је то приметио и није се устручавао признати, како су и руске гостионице добре, и боље, него у његовом „Фатерланду!“

Ја сам сутра дан с брзим влаком отпутовао и узео билет до Одесе. Опростио сам се с мојим Немцем, и он је хтео, да ме на жељезницу испрати, само, кад неби било доста хладно. Ја то нисам хтео, и отишао сам. На станици било је много света, који је у Кијев и које куда путовао. Видело се, да ће на путу кубуре бити, и да се неће моћи комотно путовати. Срећом, била си гвоздена кола за спавање удешена, па на оном месту, где се седне, ту је уједно и фотељ, који се пружи и у њему се лепо спава. Железница од Москве до Кијева и даље, није тако добра и лепа, као што је она из Петрограда до Москве, али је и ова добра. Лепо смо путовали и уз пут упознао сам се с многим путницима, особито с неким официрима, који су у источном рату учествовали и који су Србе волели.

Другог дана у вече приспели смо у Кијев, где су многи путници остали, а нови су, по највише Жидови дошли. У Кијеву ту је већ

Па ко је тај Алекса Богосављевић?

Сећате ли се оно, одмах у почетку, када се састави либерално-радикални кабинет, да се огласише прво са аустријске стране неке прокламације, са потписом овога нашега јунака? Прокламација је била страшна, позивала је народ у Босни и Херцеговини на оружје, да ако би се спасао несносне окупаторке. Ту је прокламацију аустријска влада доставила српској и тражила од ње објашњења. Изненађена српска влада нареди одмах својим органима, да ствар пронађу и изviде. Ухватише Алексу Богосављевића и неко оружје, барјаке и миздраке и „мртвачке главе“ на калпаке. Притегоше га испитивати и — дознадоше, да је прокламацију писао — како ми рекоше — уредник „Видела“, а штампана је у штампари „Виделовој“. — Поста ствар и сувише јасна. Господи некој сметала је савезна влада и она су хтела, да је представе пред Европом као владу, која даје слабе гаранције за одржање реда и мира.... Савезна влада се за тада задовољи, да објасни ту ствар својој суседци, а Алексу Богосављевића — као човека, који није српски поданик, протера из Србије.

Онда се Богосављевић упутио у Влашку и дуго се мучио, да како год упадне у коло српске емиграције. Но све му би залуд.

Он је обично овуда пролазио у некаквој униформи а често и са сабљом о бедрима. Људи, који знају, веле, да је то униформа српских покојних сејмена. Он се сам, као што већ рекох, називао капетаном, али многи сумњају, да је Богосављевић икада био официр.

Богосављевић је у опште тавна личност, и ако није махнит, — онда је препреденовић прве класе и врло опасан човек, којим се вешти људи, по потреби, служе. По спољашњости он је заиста лепа мушка слика; неки хоће да га хвале и као добра јунака из последњега рата; душа му није ваљана никако.

Он се лањске године много скитао по Турској и Русији. Шта је у Русији радио незнам; а у Цариграду је молио да га потурче, али га Турци отераше са речима: „Поштен човек веру не мења“. — Овуда по Влашкој тумарајући некима је говорио, како је у Влашку прво дошао с намером да убије Пашића. Сада судите према човеку о делу!...

Крећу ли човека таких врлина и особина политичка и морална начела? Може ли бити завереник човек, који вере нема?

Ето тај човек, са још неким Контићем и још неким Црногорцем дошао у Турн-Северин једнога дана и одсео у крчми Радивоја Мартиновића, човека, који је као члан радикалне партије у Србији много претрпео и који се из Србије склонио у Турну, када је на власти дошао опет Никола Христић. Ту је провео два-три дана и продавао по чаршији чај руски и поставе различите. Једне вечери дошао је усплахирен Радивоју, рекао му да је добио телеграм од пунице из Тури-Магуреле у коме му јавља, да му је жена на самрти, те он још те ноћи мора поћи, али сандуке оставља ту, јер ће се вратити натраг. Тако рече и возом који из Северина после пола ноћи полази, он одпутова. Сутра дан рано полиција рупи у крчму код Радивоја, узе сандуке, покупи све што јој се сумњиво чињаше и одведе и Радивоја и његове госте у затвор.

Када узмете сад на око околности у којима је полиција „завери“ у траг ушла и „заверенике“ похватала; када се сетите онога што човек каже за мутње капетана Пере Николића, а може бити и још кога одовуда, и његово нуђење ордена овд. полицајцима; ако се досетите, да је Радивоје Мартиновић као нарочито уплетен у целу ту ствар, само да се и овом приликом о радикалима говорити може, па се сетите речи цитираних из овд. листа, да је завера била противу краља Милана, а Зец на испиту није ништа порицао; онда — онда зар можете наћи нешто објашњења и чудним приликама у Србији од свршетка велике народне скупштине до сада, где се све нешто склапа и преклапа, али ипак све остаје по староме, где се, нетина, горе тресу — али још нико неможе да каже ни да се миш родио.

„Ама — у Србији је сада наступила нова ера, рећи ће те, прошло доба кабадајске политике, томручке правде. Нови устав искључује могућност...“

Да, да! искључује он много што шта, па опет не искључује ништа. Све зависи од становишта, што неко рекао; а чича Никола још држи напак у својим рукама. А ко може јемчити, да је вољан дати га из руке, или да се не упиње свакојако, да га што дуже још задржи у својим рукама? То се, може бити, хоће не само њему, већ и коме другоме. А када се некоме нешто толико хоће, да не зазире од никакве цене, онда је близу памети, да неће зазирати ни од никаквих сретстава....

Победа опозиције.

Будимпешта, 1. фебр.

Гласови, који су још јуче говорили о томе, да ће министар-председник Тиса да захвали, данас умукоше. Министар-председник као мисли: он казао, он отказао, па крај!

Министар-председник Тиса изјавио је данас посланицима владине странке, да ће се §. 14. основе обранбеног закона изменути. А пре рече, да то не може бити и да ће захвалити ако дође до измене. Сад се мења, а он не захваљује.

Измена ће бити у томе, што ће у закону, §. 14. уметнути се један став. Тај §. вели, да ће народи Аустро-Угарске бити дужни, да од сад годишње дају сто три хиљаде и сто војника, регрута. После тих речи ће се уметнути ово: „Овај углављени број регрута важи за идућих 10 година“. После 10 година имаће дакле сабор право, да смањи број регрута, ако му се свиди, да је то много, а може и повећати. То право је сабор имао и до сад, ал сад му га хтедоше узети, да није дошло до измене §. 14.

У ствари §. 25. није пристао министар Тиса, да дође до измене, али је министар војени обрекао посланицима, да ће Њег. Величанство, као врховни заповедник војске издати наредбу, да могу поданици Угарске, једногодишњи својевољци из свију предмета полагати официрски испит на мађарском језику. Осим тога, ако би ко од њих пао при испиту, те мора служити још годину дана, као прост војник, тај неће морати радити грубе послове, но да ће моћи доћи у официрску школу.

Опозиција неће бити с §. 25. саевим задовољна, неће ни ћаци, јер се они спремају поново да демонстрирају, али владина странка је умирена и сви су изгледи, да ће предлог обранбеног закона проћи у сабору.

Тугаљиво је само питање: шта ће бити са оставком министра-председника. Њему су већ данас викали посланици са свију страна: „Захвалите; треба да захвалите!“ а они ће му правити још веће неприлике. Министар-председник се затрчао кад је рекао, да не може бити измене.

Мора се признати, да он томе од своје воље није био противан, али у Бечу рекоше и њему и аустријској влади, да закон мора проћи без измене у оба сабора, јер су то војне ствари и тако мора бити. Да је Тиса био чврст, он је требао рећи: „ја то не могу и нећу протурити,“ те је требао дати оставку. Ал он се подухватио да протури све без промене. Уместо да у Бечу буде јунак, био је јунак у Пешти и тамо је у сабору говорио, да се мора усвојити закон у целости. Но кад је опозиција у сабору начинила чудо, кад је по пештанским улицама дошло до крви, кад и сами посланици владине странке почеше да отпадају од Тисе, онда су у Бечу попустили. Пребацује се дакле Тиси, да је он био мек према Бечу, јер је сувише попуштао, те већ и зато треба да одступи.

* * *

Како данас стоје ствари, опет се јасно показало, да Мађари уму да буду господари у целој држави. И у Бечу су се мргодили посланици на предлог обранбеног закона, али га примише. Но ма да је аустријски сабор примио тај закон, у Пешти су умели лармом, кочоперењем, а помало и нередима да застраше Беч и да протуре своју вољу. Народности Угарске су биле у страни, јер њих потиснокоше с политичког поља, али и сами Мађари умели су и опет да покажу, како се њихова мора слушати. То је за сад велики тренутни успех. Но има их који мисле, нарочито тако мисле у Бечу, да ће овај успех поневидити Мађаре и да ће они заслепљени тренутним успесима ићи све даље и даље и да ће изазвати сукоб с Бечом, који може доцније да постане врло озбиљан. Будућност ће показати, ко има право. Но свакојако се види, да прегаоцу Бог помаже и да се само мушком истрајношћу нешто задобија. Чеси са њиховом опортунитетском политиком, још 100 година неће доћи ни до чега. — А ми? —и.

„Држава и народно здравље“.

Ми смо већ јавили нашем свету, да је II. свеска „Народног пријатеља“ ушла у штампу и да ће кров неколико дана бити готова. Садржај II. свеске носи наслов: „Држава и народно здравље“.

Колико је нами познато, писац говори овде о ствари, о којој код нас није још нико опширније писао. Писац наводи бројеве, који показују како жалосно стојимо у Угарској с народним здрављем, и за тим веома темељно доказује, да појединци не могу све учинити, па да боље буде, него је дужна и држава, да се у то умеша и да води много већу бригу о народном здрављу, но што то до сад чини.

Писац те занимљиве расправе ставио нам је свој рукопис на расположење и дозволио нам је, да угледа ради можемо донети неколико страна у „Застави“. Ми доносимо један део оних бројева, који доказују како жалосно стојимо у Угарској с народним здрављем:

„Какво је народно здравље, још боље показује број умрлих. Где од 1000 људи на годину дана мање умире, тамо народно здравље за цело боље стоји, него онде где више умире. Код снажна, јака, развијена народа мање се умире, него код слаба, неразвијена, кржљава. Што се умирања тиче, у нашој је држави најжалосније. Нема у Европи државе, где толико умиру као код нас. Од 1000 становника умире на годину:

у Шведској	— — —	19*)
„ Енглеској	— — —	21
у Француској	— — —	23
„ Пруској	— — —	26
„ Италији	— — —	29
„ Аустрији	— — —	31
„ Угарској	— — —	37

*) Да не би бунили читаоце, износимо само целе бројеве.

Тај велики број умирања у нашој држави само потврђује смисао оних бројева, које добисмо кад по годинама поредисмо број оних, који за војнике приставе; потврђује: да је народ у нашој држави слабији, болешљивији, нездравији него у другим државама. Може се израчунити, да би код нас, кад би се народно здравље бар толико поправило да буде какво је у већине европских држава, годишње деведесет хиљада људи мање умирало. Кад се деси каква несрећа, те погине неколико људи, хоће бајаги срце да нам препукне; а за оне силне хиљаде, које сваке године смрт покоси, а могао би им се живот сачувати, за те нема нико срца. Та дневно умире у нашој држави близу 300 људи, којима би се живот могао сачувати, кад би се држава како треба бринула за народно здравље!

То је грдно умирање узрок, што се код нас, и ако се од свих европских држава у нашој држави највише рађа, ипак најспорије множи становништво, спорије него у свим европским државама изузевши Француску.

Најжалоснije је кад погледамо своју ситну децу.

Само здрав народ рађа здраву децу; само онај народ може очувати своју децу здраву, у којега су повољне здравствене прилике. Где народ, где држава не води бриге о народном здрављу, тамо и на децу пада проклетство. Умирање ситне деце — то вам је најгрозница слика здравствена стања у нашој држави. У томе је наша држава све остале претекла.

Од 1000 деце која се жива роде, умре пре своје пете године:

у Шведској	од прилике	— 200
„ Француској	„ „	— 240
„ Енглеској	„ „	— 240
„ Пруској	„ „	— 310
„ Аустрији	„ „	— 380
„ Угарској	„ „	— 420

Код нас дакле једва половина доживи пету годину; а од 1000 једногодишње деце умре код нас за годину дана 254. Не помаже ту нарицање ни јадање; то је данак који плаћамо са неувиђавности и необавештености своје.

По овоме што рекосмо видимо да је умирање у нашој држави заиста големо, а то је боме по државу грдна штета. Колико губи држава само са оних 90.000 становника, који падају као сувишна жртва са неповољних здравствених односаја! Па мимосве то колико рада пропада за државу, за народ, са силна боловања! Зна се, да на један смртан случај пада 35 болесника, или другим речима: од 35 болесника један умре. На оних сувишних 90.000 самртника пада дакле нешто више од три милијона болесника. Да не помињемо колико стају ти болесници, само да поменемо, да у њима пропада грдна радна снага. А кад би се у нашој држави бар толико поправило народно здравље, колико се поправило у западним европским државама, сачували би смо, како рекосмо, 90.000 људи од смрти и три милијона људи од боловања. А кад узмемо целокупно умирање, на 13 милијона становника (узимамо у округлу броју) у ужој Угарској долази годишње 481.000 смртних случајева и 16 милијона 835.000 болесника. Прорачунили су, да на једног болесника долази годишње просечно 20 дана боловања, по томе на целокупан број болесника у ужој Угарској спада годишње 269 милијона 620.000 дана боловања и неге. Рецимо, да један болесник, које што не ради, које што га треба неговати стаје дневно само једну форинту (мање се већ не може узети), ипак поменутим боловањем пропада годишње преко 269 милијона форината, од којих би се бар 60 милијона могло сачувати, кад би смо сачували она 3 милијона сувишних болесника, којих не би било, да је веће бриге у државе.

Ти нас грдни бројеви могу уверити, да народно здравље јако утиче на економске прилике, јер здравље је извор раду, а рад је вредност, благо народно, које опада умирањем, а приход му врњи боловање. Повољно народно здравље поправља, диже народно благостање, а благостање поправља народно здравље“.

Како је у Босни и Херцеговини.

Већином се говорило, па и данас још говори о злу стању, у ком се босански сељак налази. Међутим није боље ни босанском занатлији, ни трговцу. (Овде разумем староседиоце, а никако људе, који нагрнуше у ову земљу, кад је и нова управа дошла).

Жалост је погледати, шта бива у Босни са некадашњим на гласу трговцима. У прошлом чланку ја сам напоменуо већ нешто о томе, а сада нека ми је допуштено, да коју више рекнем о босанском трговцу.

жидовско легло, а до Одесе свуда их има више, а у Одеси, ту им је престолница. Дошло је и неколико путника, на којима се видело, да нису Руси, него да су Немци, Енглези и други.

Сели смо и путовало се. Време се променуло и отпочео је снег падати и северни ветар дувати. Кондуктер дошао је у вагон, и прича нам, како снег силно пада, па ако тако устраје, то ћемо негде на путу остати, јер ће бити сметова.

Ми смо легли, да спавамо, и нисмо се за друго бринули. Мислили смо, да ћемо сутра дан већ у Одеси бити. Било некако около 4 сахата рано, кад смо се пробудили, а наш влак стајао је мирно. Мислили смо, да смо у некој већој станици, где влак дуже стоји. Један путник, официр је устао, да види где смо, па како је био жедан, то је хтео, „да грло помочи“ и нешто у железничкој гостиони попије. Пошао је и брзо се повратио, носећ ми глас, како се даље не може и како су на путу велики сметови, а пред нами је на 150 корака мала станица. Официр испричао ми је све то хладнокрвно, као да ништа није, па је опет легао да спава. Легао сам и ја и нисмо се бринули, шта ће бити.

Дошао је и кондуктер, који нам све причаше, где само, и како ћемо по свој прилици ако не више, а оно бар два дана ту престојати. Жидови који су у нашем вагону били, хукали су, јер су у Одесу пошли, да неку трговину обаве, па ће бити „хај вај!“

Официр питао је кондуктера: има ли у станици рестарација и може ли се кроз снег у исту отићи? Кондуктер одговори, како је то мала и незнатна станица, али да се и тамо може добити чаја, ракије и другог. Официр је устао и отишао. Дуго га није било; док најпосле не дође и донесе велику боцу ракије, велики комад сира, неколико комада хлеба и две кутије сардина. Он ми рече: Ако овде по несрећи и три дана останемо, то ћемо имати шта јести, ја сам се за нас побринуо, јер у рестарацији нема много ствари за јело и пиће и само има довољно чаја и шећера!

Опет смо легли и спавали. Већ је било доцкан, кад смо се пробудили и устали. Снег је падао непрестанце, а ветар је дувао, и снег на хрпе збијао. Дошло је неколико сељака да снег прокидају и једва су успели, да онај смет пробију и да наш влак до пред станицу приђе.

Путника је било много, и сваки је похитао у гостионицу да нешто уграби, а самовар је кипио и чаја било је доста. Село није било далеко и гостиничар је набавио којешта из села.

Ту смо престојали два дана и две ноћи и тек кад је снег престао падати, а ветар се стишао, дошли су из села тежаци, који су најпре трговали, колико ће им се наднице платити, па кад су се погодили, и доста високу цену истрговали, отпочели су снег спремати с пута. Тако се радило на свакој станици, а из Одесе послали су снежни плуг, с којим се пут расчишћава, и приспели смо у Одесу. Седећи у малој станици и вагонима, имали смо времена, да проучавамо свет и људе. Ту је било Жидова, Немаца, Француза и Енглеза а понајвише Руса. Посматрајући све, ипак се признати мора, да су Руси најхладнокрвнији и најпостојанији у свему. Они се нису жестили, нит су јадиковали, па ако ћемо онде још дуго постојати. Руси су хтели, да имају шта јести и пити па да се веселе. Такви су они у добру, као и у злу, јер се Рус у добру не узвиси, као што се у злу не понизи!

П. У—ц.

Некада се мислило: Бити у Босни трговцем, да је то нешто најбоље. Но данас није тако. Данас стари трговци остављају своје радње, па се одмећу у чиновнике. Није то, што је боље бити чиновником, него трговцем, већ просто, што некадашњи трговци не могу у оваквим приликама да се одрже, те иду у чиновнике, тек да се хлебом заране. Тако је К. Ч., некада први трговац, сада чиновник код земаљске владе у Сарајеву са месечном платом од 63 фор. Неки J. J., некадашњи богаташ, данас држи хан на мостарском друму, а његова два сина служе без плате. И ти и други били су под турском управом људи од уплива, а данас једва да стоје боље од канцеларијских послужитеља. Многи мисли и држи себе за срећног ако га наместе где-год за егзекутора.

У опште, под турском управом Срби су били трговци, а Турци су куповали земљу. Тако је до окупације Босне и Херцеговине само на Черчилуку у Сарајеву било 42 српска дућана, у којима се коже продавале. (Из Босне се извозило само лисичијих кожа годишње преко 15.000 комада.) Данас од свију тих дућана постоји још само један онако уређен, као што је пре био; сви су остали позатварани. Њихове газде или су са свим напустили радње па отишли у чиновнике, или их одржавају још некако силом. И сва је друга трговина већ у чивутским рукама. Чивута данас има у Сарајеву преко 5000. У њиховим је рукама све, они све грабе. У улици, што се данас зове улица Фрање Јосифа, биле су пре окупације саме српске трговине и само једна турска; данас у тој улици има само три српске трговине а остале су све чивутске. Чивути раде као и свуда што раде: банкротирају, отворе дућан поново под туђим именом, опет банкротирају, опет отворе и т. д Тако могу 30—40 процената јефтиније да продају свој јеспап, него други, па тако ове друге и туку у главу.

Чивутима је у опште све слободно у Босни. Ма да не знају српска језика, затражили се само који Чивутин за адвоката у Босни, њега пусте. Међу тим Србина адвоката не пуштају. Међу Чивутима адвокатима има их вазда који нису ни оспособљени за то, па опет сви они „раде“ у Босни. Да боме, има у Босни свакојаких чиновника, па што не би било и свакојаких адвоката. За Босну су добри и једни и други такви — какви су, бољих Босна није ни заслужила. Тако се мисли у меродавним круговима, са тога гледишта полази земаљска влада, па онако и јесте, да народ у Босни и Херцеговини не може већ да дише под силним теретима, да не види већ од зла, које су му са свију страна већ нанели, па му још и данас наносе. Не треба ништа друго, него само помислити да су Чивути узели адвоцирање у своје руке. То је доста. Ти људи живе као мали цареви. Сам Чивутин Варман има 18—20 хиљада годишње прихода, а треба знати, да у Сарајеву има 8—10 адвоката.

Србима се забрањује све, па им се забрањује да се и просветно унапређују. Данас и Чивути дошљаци имају своја друштва, женске задруге и шта ти ја знам, а Србима се све забрањује. Забрањују им се читаонице, певачка друштва, па се забрањује чак и то, да Срби отворе штампарију у Сарајеву. „У Сарајеву може бити само званичне штампарије“ — тако се Србима одговара, а међу тим могао је Чивутин Шпиндлер и ком. да подигну штампарију.

И поред свега тога неке новине не престају трубити, како је српском народу у Босни сада добро, како му је много боље, него под турском управом. Није било српском народу ни онда добро, ал сад је запрнело. Жалост је, да има у опште људи, који протурују лажне гласове, како нам је у Босни и Херцеговини добро, а сто пута је још жалосније, што видимо, да међу тим људима има и — Срба. =

Политички преглед.

Завршни државни рачун за год. 1888. Министарство финанција саопштило је завршни државни рачун за год. 1888. Према томе се види, да су целокупна примања у тој години износила: 342 милијона форината а издавања 352 милијона у округлој цифри. Дефицит, губитак је износио близу 10 милијона форината. Према претпрошлим годинама овај је губитак још мален, но мора се признати и то, да је крајње време, да нестане прорачуна из државног газдовања, јер се не може више овако. Треба имати на уму, да је пореза опет повишена, и да је продато доста државног добра, па ипак 10 милијона штете. Владини листови се радују, што је недостатак тако „мали“, десет милијона, но ми не делимо ту радост. Требао би да се покаже сувишак, и то велики сувишак, да се узмогне смањити ова огромна дацијa, а не да поред свега тога буде још — губитка.

Српски новчани заводи у Митровици.

Сувишна је свака реч којом би смо хтели доказивати, да је благостање само онде, где су повољне материјалне, новчане околности, и према томе још се мање побити може благодетна установа новчаних завода, којих је циљ, да им штедише свој новац корисно и сигурно повере, а на против они, којима је за њихову радњу новац потребан, да га добију уз пристојну камату, и да постигну напредовање у послу и раду.

То начело је обухватило свеколике крајеве где је трговина и радиност, и готово да нема више иоле већег места, у ком не би смо помоћу новчаних завода видели успешан плод истих — а са незнања и нечасног користољубља појединих пак недаћу или пропаст таквих завода и донекле и оних, који су се њима служили.

Схватив дакле позив и одзив новчаних завода у опште, намера нам је да се тек летимичним погледом дотакнемо овостраних српских новчаних завода, колико их има, и да наиме радњу овомеска оба српска завода, пошто им је редовна годишња главна скупштина на прагу, пропратимо назорима и убеђењима који нас за толике године руководише.

Колико је Србину својствено да може да буде вољан и као трговац и као занатлија, толико је, вља да са косовске клетве, са неслоге му несретан, јер, да је среће, а још више слоге, ми бисмо већ давна могли да имамо јаван орган, гласило, које би заступало интересе наше трговине и наших заната. И као што сваку нову замисао брзо прихваћамо и за исту се одмах и одушевимо, још томе да је и истрајности, наиме у слози, тада без сумње да бисмо постигли много више у свему, него данас. И када већ знамо, да је у слози снага, а у слози спас, са чега онда не би слога у нас дубљег корена захватила рецимо само у наших новчаних завода, како би нам могуће било да се створи једна заједница свију њих — и тада је сигурно, да би смо до бољег разумевања и до успешнијег резултата дошли, него овако, када сваки поједини само о себи рачуна води, а неће да разуме, е је у општем напредовању и његов напредак, а у спасу целине, да је и његова будућност, пошто заједничким р дом сваки се посао боље усавршује, и уједно стекли би смо уверења, да бољих пријатеља до нас самих не би тражили, па баш што се ли и узајамне новчане помоћи тиче. Та има и у нас свеколиких још толико новчаног материјала, кога би заједничком везом и више имали, да не би смо приморани били под нож ићи онима, па било то ма са како јевтиним постотком, који нам само донде привидна добра желе, докле од нас користи виде а после нас зло напусте. Туђа помоћ нити да помаже, а још мање да лечи.

Толико морасмо у хатар заједници наших овостраних новчаних завода рећи — шат овај покушај пера буде нашао одзива и на делу у меродавних, те да се једном пренемо из сна, којим ћемо, можда и за навек заспати — угушеви од оних, који са међусобне слоге прекриљше васколике пределе, села и градове, где је год трговина и обрт. Будимо с тога опрезни, вредни и сложни радени, те не дајмо се потиснути са места наших предака, са биљеге муком и крвљу заузете. И опет велимо: не било позно кајање, и не обистиниo се, дао бог, вапај клети: „Наши пути, наша места пожеле Срба!“ Приовимо дакле својски, а да нам буде могуће утрти сигурна пута будућем нараштају, кога можда још мучнија борба опстанка очекује. Приграмо с тога одважно, данас начело заједнице.

Пошто смо можда више него узгредно говорили о толико важном подхвату, то нам сада вља прећи на главну околност, која повода даде, да се њоме још за времена, а општој ствари за љубав, позабавимо, поучимо и користимо.

Пре две године беше јавна реч у цењеној „Застави“ о стапању митровачке штедионице и срп еск. деон. друштва у Митровици, па поводом што су редовне годишње главне скупштине, првог завода за 6., а другог за 8. овог месеца, заказане, те којих позивом сазнасмо и дневни ред и рачунске извештаје истих, то нека нам је овом приликом пријатна дужност да изнесемо на видик све могућности, а да се бољем чему приволемо.

Пре свега вља нам на примедбу неких деоничара одговорити, који питају: „Нашто стапање завода, када сваки понаособ добро ради и напредује? Треба и зато, што се уопште и свако добро бољим замењује, јер могућност није искључена да оно, што је добро постане и лошије, док га једном посве и нестане. Да не би смо можда и нехотице томе у прилог радили, морамо са духом времена упоредо ићи, да не будемо у будућности савладани од оних, који су засведочили, е су трговином надмашили и моћније од нас. Баш с тога, што је трговина и обрт нашег места, богу хвала, већим делом у рукама нашим, вља нам на томе радити, да се у том не само одржимо, но и да спремни будемо, слогом нашом, у свако доба, сваки уплив, или могуће и само делање те навале сузбити, тако силно, да тиме пример будемо, ако бог да, многима, који стењу, а и којих на жалост и нестаје под притиском туђинштине.

Потсећамо на предречени „Заставин“ чланак о стапању завода од пре две године, овим и опет неможемо на ино а да и не надопунимо целисходност тога стапања по оба завода. Тај будући завод, колико би имао угледа својом главницом од 90 до 100 хиљада и резервним фондом до 28 хиљада, толико више био би му углед, због улога, који би бројали око 600 хиљада фор. а када би још уз већ постојећу радњу ескonта и хипотекарних зајмова, створили као грану посла и „задругу за међусобно помагање и штедњу,“ за цело да временом не би ни новчића страног требали. Да је таква грана данас за наше прилике и штедише потребна, сведочи јасно овдашње пре седам година основано и данас постојеће: „Mitrovačko društvo za štednju i predujmove,“ које располаже удеоничарском главницом око 40 хиљада, а улозима око 140 хиљада. Будимо искрени, да већина наших, том заводу при оснивању му непрорицаше опстанка, а још мање напретка. И крај свега тога, ако нам је такмац па и у пркос томе што су му на управи мање стручни људи, јер су сами умировљени часници, ипак, водећи о њему рачуна, морамо признати, да је улозима ево скоро домашио висину нашег срп. еск. деон. друштва, које, као бивша „задруга за међусобно помагање и штедњу“ много више година свога опстанка броји. Жалосна је истина да и наших не само као удеоничара има, већ знамо и за улагаче са већим сводама. А да је сличне прилике у нас, зар би се могао који наћи, да свом јату не долети. С тога нас радује, да ће на дневном реду заказане главне скупштине „срп. еск. деон. друштва“ да буде и извештај управе о оснивању „задруге за међусобно помагање и штедњу,“ које, дао бог да се обистини.

Радознали смо збиља да чујемо и извештај управе о спајању оба наша завода, које је лањском главном скупштином „срп. еск. деоничарског друштва“ закључено. Да ли ће они, који су на то изабрани, донети у том смислу довољно разлога за спајање? Зар здрава свест и добра воља нису у стању и тежи задатак да врше и изврше? А шта ли руководи штедионицу да тој мисли не кани на сусрет? И зар може још да буде каква разлика међу та оба завода, када су у свему једно те једно, и готово једни те исти чланови оне и ове управе? Или можда има у томе нечег, где неки не налазе свога рачуна. Шат и такви се у задњем и сретном часу осветили — те разуверили.

И ако је неколицини ради тантијеме (награде) противна мисао, коју у неким новчаним заводима само као целисходнију видимо, да се том будућем заводу на чело и под одговорност стави сталан управитељ, који би, као по све стручан бригу заводну водио и о свему чешће рачуна давао — и ако велимо, та мисао многима није приступачна, ипак, без увреде и себичности, признати морамо, бар из осведочења, да је сталан управитељ свагда доколнији, као дневни чиновник, непрекидно заводни рад пратити и о њему рачуна водити, него онај управитељ, који је ту само тога ради да тобож најглавнији посао, примање и издавање папирних вредности и цензурске седнице обавља, а главни задатак завода као примање извештаја о свему, поверавају заводском чиновништву, којима би дужност била да се само вођењем књига и дописивањем баве.

У осталом савколики рад и једног и другог завода, према постојећим приликама, сматра се у опште да је добар, но, ослањајући се на наше напред наведене разлоге и прилике, не би требало да је и један од деоничара оба завода противан спајању, већ из своје личне корисни не, већ вља да пораде, како би се у сретном часу спајање митровачке штедионице и срп. еск. деон. друштва у Митровици остварило.

Сретно да бог да, час пре!

Вести из места и са стране.

Крунисање краља Милана. Енглески лист „Дејли Њус“ тврди, да је из Београда дознао, како ће се у месецу мају краљ Милан свечано крунисати за српског краља. То би био као почетак свечаности, која ће предходити прослави петстогодишњице Косовске у Србији.

Ђаци и будимпештанска полиција. Познато је, да су ђаци велике школе у Будимпешти први почели демонстрације против предлога обранбеног закона. На челу ђака стајао је Золтан Такач. Шта се после развило, познато је. Ђаци, а нарочито Золтан Такач тврде, да су они умиривали светину и да нису криви, што је дошло до разбијања прозора и злостављања. Полиција тврди, да неки јесу криви, нарочито вођа ђака Золтан Такач. Полиција је ухапсила Такача и испитивала га је 12 сати узастопце. На то су се били већ узбунили ђаци, и пошли већ пред полицијом, да лармају, кад је полиција пустила Такача. Ђаци тврде, да полиција хоће да неке од њих зато затвори, само да они и даље не чине буку против обранбеног законског предлога, но тврде и то, да они неће устукнути. Ђаци су сазвали и збор у тој ствари. Хоће да се жале, што им је друг био затворен, а и да продуже демонстрацију и због војеног закона. Полиција је изјавила, да она од свег тог ништа трпети неће, тим мање, што је сад Њег. Величанство у Будим-Пешти.

Помађаривање. Како се мађарски листови хвале, помађаривање напредује нарочито у словачким местима. У горње и доњем Селешу становници су сви Словаци. Но сад добише новог свештеника и учитеља, и за кратко време научила су словачка деца мађарски црквено појање, те сад поје у цркви мађарски, ма да не разуму што поје. И свештеник ће почети на мађарском језику придиковати. Што га нико неће разумети, то се никог не тиче, главно је, нек буде мађарски. Ми би рекли, да је то и сувише претерано, јер бар у цркви треба сваки да поје оно, што разуме.

Противу градоначелника града Загреба, Сибера, подигао је варошки заступник Погледић велику оптужбу. Он је рекао у отвореној варошкој седници, да је градоначелник Сибер правио лажне протоколе са варошке скупштине. Сибер је поднео због тог, код суда тужбу против Погледића као против клеветника и суд је Погледића два сата преслушавао. На том испиту остао је Погледић при својим речима и искао је да му се дозволи да докаже оно, што је рекао. Суд му то по закону мора дозволити. У Загребу је ова ствар произвела велику буку, јер је Погледић био пре велики чиновник, зна све трагове, и тешко да би рекао неистину, јер зна шта би га онда чекало. Хоћел се и ова ствар забашурити?

Извештај „Матице Хрватске“ за год. 1887. Године 1886. имала је „Матица Хрватска“ свега чланова 6.765, и то: чланова утемељитеља, који су уплатили већ сву утемељителну своту 796; чланова утемељитеља, који још уплаћују ту своту 256; чланова приносника 5.713. На крају год. 1887. имала је „Матица Хрватска“ свега 6880 чланова. „Матица Хрватска“ издала је свих девет књига одређених за чланове, и то 763.300 примерака. Од тих је књига све распродато, само је остало на крају године на сложишту још 1500 примерака. Прихода је имала „Матица Хрватска“ год. 1887. фор. 26.301·50. Од тог је утрошено на издавање књига фор. 22·061·74. Уложено је у смислу правила у закладну главницу као принос чланова утемељитеља 3465 фор. а пренето је у готовину за потрошак год. 1888. 274 фор. 82 нов. Укупна темељна главница „Матице Хрватске“ износи осим друштвене куће 20.282 фор. 78 нов. Друштвена кућа, која је сада већ исплаћена вреди 60.000 фор. Главница за потрошак год. 1888. износи 3.163 фор. 82 нов.

Забрањено исељавање у Америку. Познато је, да се становници Угарске у великом броју селе у Америку. Власти имају налог да томе стану на пут. Из Рутке јављају, да је ово дана полиција задржала на железничкој станици 10 људи, који пођоше у Америку. Код њих нађоше карте за превоз у Америку и укупно 1.000 фор. новаца. Полиција их је све редом протерала у њихова родна места. Ови су напори полиције узалудни, јер ће ти људи по свој прилици опет побећи у Америку. Треба створити такве прилике, да свет и овде може наћи пристојне зараде, па се неће селити ни у Америку, нит игде. Све друге мере не помажу.

Најновије вести.

— У Будимпешти су ђаци великих школа око 300 на броју у среду у вече чинили буку због тога, што је полиција била затворила њиховог друга Золтана Такача. Ђацима се придружила велика гомила света Прво су отишли пред уредништво владиног листа „Немзета“, тамо су звиждали, лармали, па онда спалили тај лист, јер је ружно писао о њима. Онда су ишли до појединих опозицијоних посланика, викали им: „живели“ и за тим одоше да учине главни смер, т. ј. одоше пред главну полицију и тамо приредише мачију музику. Но чим почеше звиждати и викати: „Доле с полицијом!“ испадоше једно 30 преобучених полицаја, те почеше батинама и волујским жилама немилостиво тући по ненаоружаним ђацима и осталом свету. Свет поче бегати, но за леђима појавише им се други полицаји, који су са сабљама, пљоштимице тукли свет. За тим су увукли у полицију око 50 особа, међу којима има 20 ђака, те их испитише. — Велику је сензацију произвело, што је краљ молио изасланство сабора, да помаже сабор владу, која ужива владалачко поверење.

— Из Београда јављају, да краљ Милан не мисли више да позове на владу радикале. Они нису хтели да испуне услове краљеве (нису хтели Пашића да се одреку) те тако је прекинуо с њима. У последњем тренутку, при завршетку листа добисмо једно веома значајно Пашићево писмо у тој ствари, које ћемо приопштити у идућем броју „Заставе.“

Трговина.

= **Нови Сад**, 2. (14.) фебруара. Житарска радња. На житарским пијацама и горњим и овамо доњим одржао се чврст правац у радњи. Промет са шеницом је знатан на нашим горњим пијацама са готовим шеничним зрном, пошто су млинови одпочели свој посао живље радити, а, и извоз се у иноземство у неколико повећао, то је и цена зрну шеничном све чвршћа.

На нашој пијаци је веома слабога промета са тешких зимских путева а, и зато што у мањих — слабијих земљеделаца и нема никојег зрна на продају а, што је зрна заостало од јесенас непроданог то је у рукама јачи наших газда салашких који исто што и спекулација спекулирају да на пролеће своје зрно даду. Зар, надајући се бољој цени. По данашњој околности на горњим пијацама пуно се је надати да неће цена рани пасти него, да ће се данашња одржати и, шта више и повисити.

На нашој пијаци је цена рани данас ова: Шеница 6 ф. 80—90 н. Наполица 5 ф. 70—80 н. Зоб 4 ф. 70—80 н. Јечам 4 ф. 60 н. Кукуруз 3 ф. 80—90 н. Све од 100 кгр.

У ово глухо зимско доба ни на којој нашој пијаци нема што већега промета. Радња је у свима гранама трговине сасвим у застоју овозимном.

Време је зимско, снежовито. Вода у Дунаву од Пожуна до Оршаве у малом опадању.

*

У **Будимпешти**, 1. (13.) фебруара. На житној берзи шеница умерено нуђена; спекулација је покрај умерене воље ипак се упутила у куповање а тенденција радње је остала чврста и покрај промета од неких 20.000 м. ц. Цене су се и шеници и осталом зрну чврсто одржале досадање. Плаћана шеница: Потиска тешка 80·5 7 ф. 70 н., 80· 7 ф. 70 н., 79·5 7 ф. 65 н., 79· 7 ф. 60 н., 78·5 7 ф. 55 н. Бачка 78·7 7 ф. 42½ н. Банатска 78·8 7 ф. 42½ новч.

Термини: Шеница за пролеће 7 ф. 30—31 н., за јесен шеница 7 ф. 51—52 н. Кукуруз за мајјуни 5 ф. 6 н. Зоб за пролеће 5 ф. 28—29 н. Репица кол за август-септембар 11 ф. 17½—11 ф. 25 новч.

РАСПИС НАГРАДА.

У смислу одлуке главне скупштине „Матице Српске" расписује се поново из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије с роком до 31. децембра 1889. ове награде:

1. Историја српске књижевности за школу. — Награда 100 дуката.
2. Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас. — Награда 100 дуката.
3. Расправа о Буњевцима за „Летопис". — Награда 100 дуката.
4. Популарна естетика за одраслије Српкиње. — Награда 50 дуката.

Уједно се напомиње да су из све исте задужбине расписане из главне скупштине с роком до 31. децембра 1889. још и ове награде:

1. О земљорадничким приликама којег већег краја, у ком наш народ живи. — Награда 50 дуката.
2. Историја текелијевог завода и његов утицај на културу српског народа. — Награда 50 дуката.

Дела на расписане награде не могу писци шијати под својим именом, него ваља да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место, где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано осим ако са „Матицом" о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је обвезан од свога награђеног дела, кад изађе из штампе, уступити „Матици" 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у Летопису," а после остаје право и писцу и „Матици" да их могу прештампати и посебице.

Из седнице књижевног одбора „Матице Српске" у Новом Саду 10. (22.) јануара 1889.

Председник „Матице Српске:"

А Хаџић, с. р., секретар. **Милош Димитријевић**, с. р. кр. саветник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

НАРОДНИ ПРИЈАТЕЉ
ДРУГА СВЕСКА

ДРЖАВА И НАРОДНО ЗДРАВЉЕ

ушла је у штампу. Поручбине и претплата се шаљу на г. **Јована Т. Чавића трговца у Новом Саду.** Она господа, који нису пречистила рачуне за 1. свеску, нека то изволе најскорије учинити.

У Новом Саду крајем јануара 1889.

Уредништво „Народног Пријатеља".

КЊИЖЕВНА ЗРНЦА
ПРВА КЊИГА.

Нема више на стовариштy. Пошто још поручбине стижу, моле се сва господа, која су поручила књиге, а нису рачун уредила, нека то најскорије учине, како би друга свеска ушла у штампу. Преостале књиге нека се пошљу одмах писцу или **администрацији „Заставе".**

РАЧУН ИЗРАВНАЊА
ПРВЕ ЗАДРУГЕ СРБА ШАЈКАША ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ У ЖАБЉУ
ЗА ГОДИНУ 1888.

ИМОВИНА.	фор.	нов.	ДУГОВИ.		фор.	нов.
У готовини — — — — — —	190	44	На рачун редовни честица — — —		14108	—
У обвезницама — — — — —	16584	51	На рачун улога на књижице — —		1360	74
У прима меницама — — — — —	280	—	На рачун сбрисани честица с каматом		468	96
У предујмовима — — — — —	1393	62	На рачун резервног фонда — — —		208	09
У вредности намештаја и утензилија	223	84	На рачун делимка од прошли година		1451	78
У вредности мањих дужника — —	51	30	На рачун преносних камата — —		141	97
У вредности заосталих камата — —	339	90	На рачун реверв. фонду 10%	132.40		
			На рачун упр. тантијеме 20%	264.80		
			Чиста добит за деобу 70%	926.87	1324	07
	19063	61			19063	61

Рачун губитка и добитка.

ИЗЛАЗ.	фор.	нов.	УЛАЗ.	фор.	нов.
На рачун пореза — — — — —	120	97	На рачун разних камата — — —	1258	32
На рачун станарине — — — —	111	66	На рачун закашњине — — — —	422	02
На рачун чиновничке и послуж. плате	520	–	На рачун штампарске пристојбе —	239	06
На рачун администр. трошкова — —	18	81	На рачун писарине — — —	291	58
На рачун намештаја 10% за одписивање	24	87	На рачун опомене и разне пристојбе	28	61
На рачун разних камата — — —	66	93			
На рачун биљега — — — — —	52	28			
На рачун изравнања — — — —	1324	07			
	2239	59		2239	59

У Жабљу 31. децембра 1888.

Павле Алексијевић с. р. председник. **Паја П. Дунђерин** с. р. књиговођа.

Прегледано и сравњено са главним и споредним књигама и пронађено за сугласно.

Надзорни одбор:

Сима Пуставјић с. р. **Тодор Милошев** с. р. **Васа Анђелић** с. р.

РЕД ВОЖЊЕ
ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА
ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1888. П. Н.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушевити влак (Orient-Express)	Мешовити влак I. II. III.	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	**Будимпешта**	полази	**5.35**	**9.15**	2.40	8.00	—
175	**Субатица**	„	8.54	1.46	**6.24**	6.10	**11.35**
	Шандор	„		1.57	—	—	—
	Верушић	„		2.15	—	—	—
193	Чантавир	„		2.29	—	6.37	**12.36**
	Зобнатица	„		2.40	—	—	—
207	Топола	„		3.05	**6.58**	7.02	**1.22**
	К. Хеђеш	„		3.32	—	—	—
223	Х. Фекетехеђ	„		3.42	**7.17**	7.26	**2.10**
234	Врбас-Кула	„		4.11	**7.31**	7.49	**2.52**
248	Стари Кер	„		4.39	**7.46**	8.11	**3.32**
	К. Алпар	„		4.51	—	—	—
260	Кисач	„		5.06	—	8.29	**4.41**
276	**Нови Сад**	„	10.49	5.55	**8.23**	9.03	**5.24**
279	Петроварадин гр.	„		**6.05**	—	9.10	—
281	Петроварадин	„		**6.16**	**8.32**	9.19	—
286	Карловци	„		**6.32**	**8.41**	9.30	—
296	Чортановци	„		6 58	—	9.50	—
300	Бешка	„		**7.11**	—	9.57	—
310	Инђија	„		**7.40**	**9.14**	10.17	—
318	Стара Пазуа	„		7 58	**9.23**	10.30	—
326	Нова Пазуа	„		**8.16**	—	10.43	—
332	Батајница	„		8 32	—	10.54	—
347	**Земун**	„	12.18	**9.04**	**9.55**	11.15	—
359	**Београд**	„	12.32	—	**10.10**	11.35	—

(Километара: сваког петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Мушевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	**Београд**	полази	**2.30**	**5.35**	—	5.16	—
12	**Земун**	„	**2.44**	6.00	6.30	5.48	—
27	Батајница	„		—	7.03	**6.10**	—
34	Нова Пазуа	„		—	7.19	**6.21**	—
41	Стара Пазуа	„		6.32	7.37	**6.34**	—
49	Инђија	„		6.44	8.04	**6.53**	—
60	Бешка	„		—	8.29	**7 12**	—
64	Чортановци	„		—	8.40	**7.20**	—
73	Карловци	„		7.14	9.05	**7.40**	—
78	Петроварадин	„		7.22	9.21	**7.51**	—
81	Петроварадин гр.	„		—	9.29	**7.58**	—
83	**Нови Сад**	„	**4.16**	7.39	9.54	**8.17**	**10.56**
100	Кисач	„		—	10.30	**8.40**	**11.49**
	К. Алпар	„		—	10.44	—	—
112	Стари Кер	„		8.10	10.57	**8.58**	**12.26**
125	Врбас-Кула	„		8.25	11.30	**9.21**	**1.20**
136	Х. Фекетехеђ	„		8.39	11.55	**9.39**	**2.09**
	К. Хеђеш	„		—	12.02	—	—
152	Топола	„		8.57	12.36	**10.06**	**3.05**
	Зобнатица	„		—	12.52	—	—
166	Чантавир	„		9.14	1.04	**10.27**	**3.43**
	Верушић	„		—	1.15	—	—
	Шандор	„		—	1.33	—	—
185	Субатица	стиже	6.01	9.34	1.45	**10.52**	**4.35**
	Субатица	полази	6.03	9.46	—	**2.25**	**11.22**
359	Будимпешта	стиже	9.35	1.25	6.50	**7 30**	9.45

(Километара: сваке суботе; сваке суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од **6** сати у вече до **5** сати **59** минута ујутру.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено учитељско место у Срп. Елемиру. Дужности су прописане школском уредбом, а плата је: 400 ф. а. вр., пет хвати сламе за грејање учитељског стана и школе и слободан стан са баштом од 200 □ хвати.

Рок је стечају до 12. фебруара по старом календару 1889. год.

2—3 **Школски одбор.**

КОНКУРС.

Ради попуњења парохије **Мединско-рацкозарске** са платом VI. класе отвара се овим поново конкурс.

Просвећени имају своје, сведочбама о оспособљењу своме за отправљање парохијског звања подкрепљене, штемповане молбенице, за четири недеље дана, од првог уврштења овога конкурса у дотичне новине консисторијуму овом поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентандреји 19. јануара 1889. држане. 3—3

КОНКУРС.

Ради попуњења парохије **Борјадско-Почке** са платом VI. класе отвара се овим конкурс с тим, да удовици почившег пароха од 16. декембра 1888. за годину дана половина свију парохијских прихода и стана припада.

Просивећи имају своје сведочбама сврху свога оспособљења за отправљање парохијалног звања подкрепљене и штемповане молбенице за четири недеље дана од првог уврштења овог конкурса у дотичне новине консисторијуму овоме поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентандреји 19. јануара 1889. држане. 3—3

ПРОДАЈЕМ

из слободне руке своје две куће на једном кућишту бр. 12. у **Угриновци** (у Срему, близу Земуна), које су у добром стању, црепом покривене, а на најзгоднијем месту, преко пута опћинске канцеларије. Једна има три собе и дућан, а друга две собе и дућан. Уз то продајем и једно јутро винограда, који је крај села. Продаја за готово. За даље нека се, ко хоће, сврати на мене у Земуну.

Павле Петровић,
3—3 опанчар.

Објава.

Од стране управног одбора за заједничко руковање ритских земаља у тителском и жабаљском срезу, овим се до општег знања ставља, да ће се за време од дана закупа 1889. до 15. августа односно 31. октобра 1889. за готов новац под закуп издавати сљедеће ритске земље, као:

860 јутара ритских земаља чурушкој општини припадајућих у I. заливу лежећих.

597 јутара ритских земаља каћској општини припадајућих у VI. заливу лежећих.

374 јутара ритских земаља ковиљској општини припадајућих у VI. заливу лежећих.

14500/.... јутара ритских земаља сентиванској општини припадајућих у III. заливу лежећих (Гредa.)

236 јутара ритских земаља сентиванској и ђурђевачкој општини припадајућих у III. заливу лежећих.

478 јутара ритских земаља мошоринској општини припадајућих у III. заливу лежећих, последња у парцелама од 50 и више јутара за пашу.

Дражба истих земаља држаће се на лицу места и то:

26. фебруара 1889. и следећих дана по новом календару у чурушком риту.

27. фебруара 1889. и следећих дана по новом календару у каћском риту.

4. марта 1889. и следећих дана по новом календару у ковиљском риту.

7. марта 1889. и следећих дана по новом календару у сентиванском риту.

11. марта 1889. и следећих дана по новом календару у сентиванском, ђурђевачком и мошоринском риту; почињући свагда у 8 сахата ујутру.

Ближи услови могу се сазнати у Тителу у писарни управног одбора.

П. Т. Закупници позивају се у одређеном времену на лице места.

Општинско поглаварство умољава се да ову објаву међу својим становништвом обнародује.

У Тителу 6. фебруара 1889.

Председник управног одбора
2—3 Гајшин.

КУЋА

број 48. у **Купинову у Срему**, са пространом **авлијом, амбаром и чардаком**, уједно уз то иде и **30 јутара оранице, 8 јутара ливаде, једно јутро воћњака шљива и разних каламака.**

Ко жели поменуто добро све скупа купити, нека се за ближа извешћа обрати на **Ранка Будимчића у Купиново**, или на **Србина Милоша Грабовачког у Земун.** 2—3

ПОЗИВ
НА ПЕТУ РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ
ПРВЕ ЗАДРУГЕ СРБА ШАЈКАША
ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ
У ЖАБЉУ

која ће се држати у недељу дана р. 24. фебруара 1889. год. у 2 сата после подне у друштвеним просторијама.

На дневном реду је:

1. Поднашање годишњег рачуна са извештајем управе и надзорног одбора.
2. Давање опроснице (абсолуторије) и одлука о подели делимка.
3. Извршење §. 11. задружних правила.
4. Избор чланова за оверовљење скупштинског записника.

У Жабљу р. 4. фебруара 1889.

3—3 **УПРАВА.**

ГВОЖЂАРСКА РАДЊА
МИХАИЛОВИЋА И ГРГУРОВА
у Вуковару

потребује вештог спомоћника, који је у српском, немачком и мађарском језику вичан. 1—3

ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА
П. ПОПАДИЋА
У НОВОМ САДУ

треба једног помоћника који говори српски и мађарски. 3—3

МАШИНИСТА

вичан на ручној преси и тиглдруку може наћи сталног места и добру плату у штампарији **А. Славуја** у Шапцу. Првенство имају, који су вични у слагању. 2—3

НАЈБОЉИ КРВ ЧИСТЕЋИ И ПОБОЉШАВАЈУЋИ ЛЕК
јест

ЈОДКАЛИ-СИРУП

приправљени од Алекс. пл. Ковача лекарника у Вел. Бечкереку.

Особито се препоручује код **сифилистичних болести** и код **последица** истих, проузрочене занемарењем, надаље код **шкрофула**, особито у они случајеви где се отоци **жлезда** и старе **шкрофулозне ране** налазе. **Непроцењив лек** против **костобоље, главобоље, реуматичких болести, живаца, болести на ножи, тешко зарашћујућим ранама, мигрени, тешком дисању, падавици, одебљању, жутици у материци, отоку цигерице и слезине.** Да успех имаде нужно је 4—5 боца **Јодкали-сирупа** употребити.

ЦЕНА ЈЕДНЕ БОЦЕ ФОР. 1.20.

Главно стовариште А. пл. Ковача, лекарна код „Спаситеља" у Вел. Бечкереку.

Главна стоваришта: У Новом Саду: Апотека К. Гровингера. Осек: Ј. пл. Диенес. Земун: Фрања пл. Бенко. Загреб: Антон Кегл. (Barmherzige Brüder.) Панчево: Ф. Рада. Београд: К. пл. Драскоци.

Стовариште у апотекама: А. Мол, Tuchlauben Nr. 9. Будимпешти: Јосиф пл. Терек, Königsgasse Nr. 12. Ђорђе Кригнер, Kalvinplatz Александар Молдовањи Wasserstadt. Сегедин: К. пл. Барчаи. Темишвар: К. Јанер, Ј. Тарцај. Мако: Кол. пл. Кулифај. Х.-М.-Вашархељ: К. Бернатски. Печу: Кол. Гебел. Праг: Б. Фратнер Nr. 205-III. Мишколц: Др. Ј. Сабо. Дебрецин: Др. Е. Рочнек: Сатмар: Ј. Босин. Кашау: Ф. Корлат. Пожун: Венцелин Хајм. Ђур: Ото Петри. 1—10

„ЕКСЦЕЛЗИОР"
справа за крунење кукуруза.

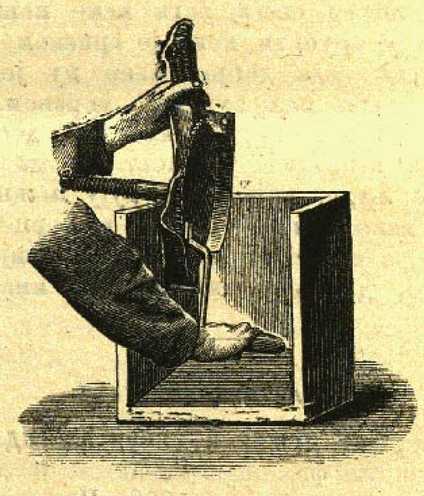

Окруни до 1 хктлт. на сат. Тежина око 5 кила.

Цена 7 фор. а. вр. За Србију 14 динара.

Ове у сваком погледу врло практичне справе могу се добити једино код:

Д. ЈОВАНОВИЋА СИНА у ЗЕМУНУ

комад по 7 фор. а. вр. за готов новац уз поузеће. Цела справа тежи једва 5 кила, те се може по свој држави поштом слати. Ко унапред пошаље **7 фор. 40 новч.** доставиће му се ова справа франко.

Поручбине из краљевине Србије нека се заједно с новцем управе **једино на:**

Српско пољопривредно друштво у Београду

које се, осведочено о особитој практичности ових справа, примило растуривања истих по Србији. 13—30

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.